

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

KOD UCZNIĄ

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce
na naklejkę*

EGZAMIN W KLASIE TRZECIEJ GIMNAZJUM

CZĘŚĆ 1. HISTORIA I WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy na kolejno ponumerowanych 38 stronach jest wydrukowanych 25 zadań.
2. Sprawdź, czy do arkusza jest dołączona karta odpowiedzi.
3. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
4. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
5. Rozwiązania zadań zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
6. W arkuszu znajdują się różne typy zadań. Do niektórych zadań podane są cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Tylko jedna z nich jest poprawna. Wybierz ją i zaznacz znakiem X, np.:
A. B. C. D.
7. W niektórych zadaniach zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe i zaznacz znakiem X wybraną odpowiedź, np.:
 P F albo T F
8. Jeśli się pomylisz, otocz znak X kółkiem i zaznacz inną odpowiedź, np.:
A. B. C. D.
9. Pozostałe zadania wykonuj zgodnie z poleceniami.
10. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia
do nieprzenoszenia
zaznaczeń na kartę

**21 KWIETNIA
2015**

**Godzina
rozpoczęcia:
9:00**

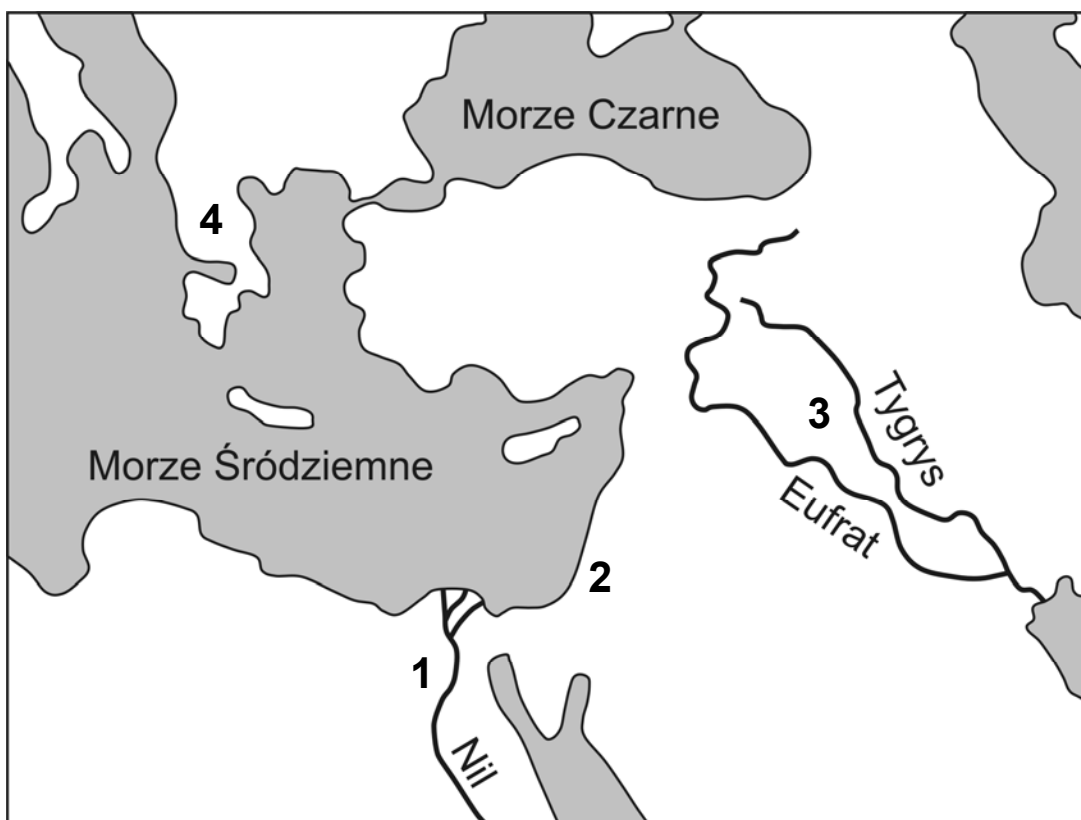
**Czas pracy:
do 80 minut**

GH-H4-152

Tekst i mapa do zadania 1.

Jam jest król potężny, słońce Babilonu, który pozwala wzejść światłości nad krajem Sumeru i Akadu, król, który zmusił do posłuszeństwa cztery strony świata, ulubieniec Isztar – oto ja! Gdy Marduk polecił mi ład zaprowadzić (wśród) ludu i krajowi dobre obyczaje dać, włożyłem prawo i sprawiedliwość w usta kraju (oraz) dobrobyt ludowi zapewniłem.

Zadanie 1. (0–1)

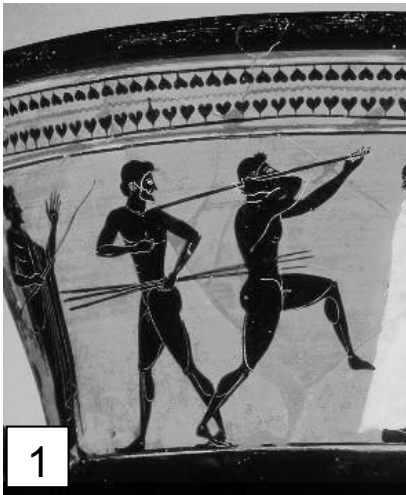
Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Przytoczony fragment tekstu związany jest z cywilizacją, która rozwinęła się na obszarze oznaczonym na mapie numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Tekst i ilustracje do zadania 2.

Smakując w wieńcach zwycięskich
Błyszczała jasno ich sprawność
I w stadionowych biegach bez rynsztunku,
I w biegach hoplitów ze szczękającymi tarczami,
I w ręcznych rzutach oszczepem,
I wśród miotaczy kamiennych dysków.
Najwyższą jest nagrodą pieśń pochwalna,
Kwiat słowa u swoich i obcych.

Zadanie 2. (0–1)

Która ilustracja nie przedstawia sytuacji opisanej w tekście? Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Ilustracje do zadania 3.

Zadanie 3. (0–2)

Spośród budowli przedstawionych na ilustracjach oznaczonych literami A–D wybierz tę, która została wzniesiona najwcześniej, oraz tę, którą wzniesiono najpóźniej. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

3.1.	budowla wzniesiona chronologicznie najwcześniej	A	B	C	D
3.2.	budowla wzniesiona chronologicznie najpóźniej	A	B	C	D

Zadanie 4. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Szereg, w którym uporządkowano religie zgodnie z chronologią ich powstania, to:

- A. judaizm, chrześcijaństwo, islam.
- B. islam, judaizm, chrześcijaństwo.
- C. chrześcijaństwo, islam, judaizm.
- D. judaizm, islam, chrześcijaństwo.

Tekst do zadań 5. i 6.

Jako że wszystkim wiadomo, iż nie mam środków, by się wykarmić i przyodziać, zwracam się z prośbą, aby pan, udzielając mi w swej łaskawości pozwolenia na oddanie się i powierzenie jego opiece i życzliwości, mi to zapewnił. Niniejszym to czynię pod warunkiem, że musisz, panie, pomagać mi i zapewnić pożywienie i przyodziewek, stosownie do tego, że jestem w stanie służyć ci i położyć dla ciebie zasługi; i że póki żyję, muszę ci służyć i okazywać posłuszeństwo takiego rodzaju, jakiego oczekuje się od wolnego człowieka; i przez całe życie nie będę władny wycofać się spod twojej władzy i opieki, lecz muszę przez wszystkie dni mego życia pozostawać pod twoją władzą i opieką.

Zadanie 5. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2., albo 3.

Cytowany tekst jest zobowiązaniem

A.	wasala,	ponieważ zawiera obietnicę	1.	wiernej służby.
B.	seniora,		2.	zapewnienia utrzymania.
			3.	oddania się w niewolę.

Zadanie 6. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Opisany w tekście model stosunków społecznych był powszechny w Europie Zachodniej

- A. w starożytności.
- B. w średniowieczu.
- C. w czasach renesansu.
- D. w czasach oświecenia.

Mapa do zadania 7.

Zasięg terytorialny Polski za panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego

Zadanie 7. (0–3)

Uzupełnij poniższy tekst. Zaznacz poprawne uzupełnienie każdego zdania, wybierając literę A, B albo C.

Mapa przedstawia zmiany terytorialne państwa polskiego

7.1. _____. W Polsce panowała wtedy dynastia 7.2. _____.

Bolesław Chrobry powiększył terytorium swojego państwa o 7.3. _____.

- 7.1. A. pod koniec IX i na początku X wieku
B. pod koniec X i na początku XI wieku
C. pod koniec XI i na początku XII wieku

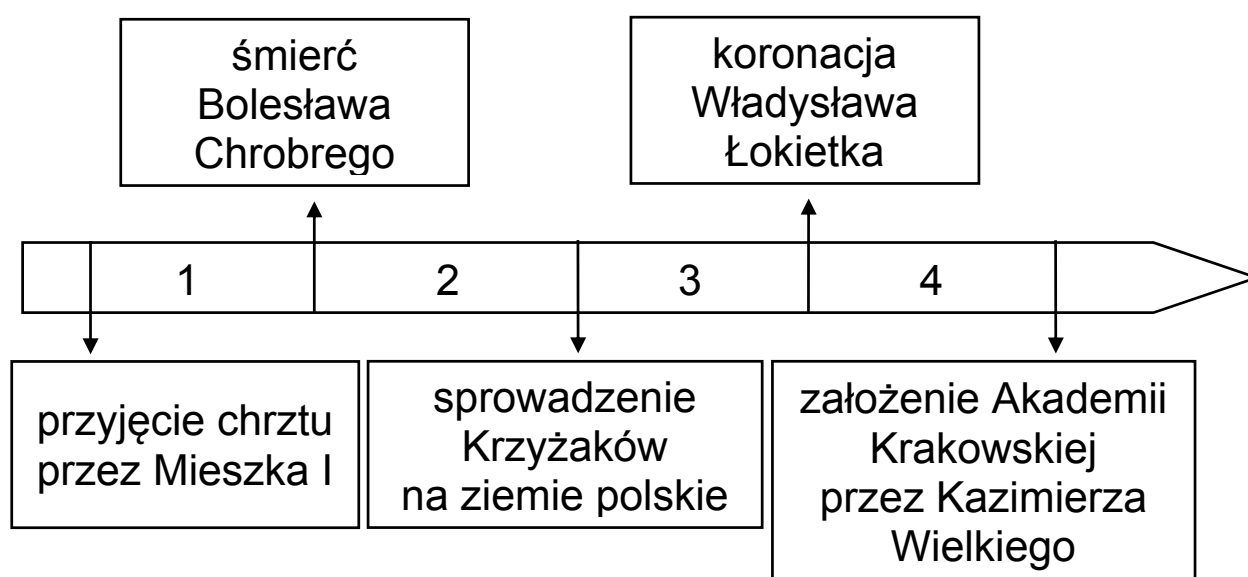
- 7.2. A. Piastów
B. Jagiellonów
C. Andegawenów

- 7.3. A. Śląsk
B. Wielkopolskę
C. Grody Czerwieńskie

Tekst i taśma chronologiczna do zadania 8.

I żeby nie wybuchły przypadkiem między synami wojny o tron, nienawiści i spory, dzieli między synów państwo polskie.

Pierworodnemu Władysławowi zapisuje ziemię krakowską, sieradzką, łęczycką, Śląsk i Pomorze. Poleca, by w jego ręku została władza zwierzchnia, tron książęcy i dawny autorytet, a pozostałym braciom rozkazuje, aby mu byli we wszystkim posłuszni.

Zadanie 8. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

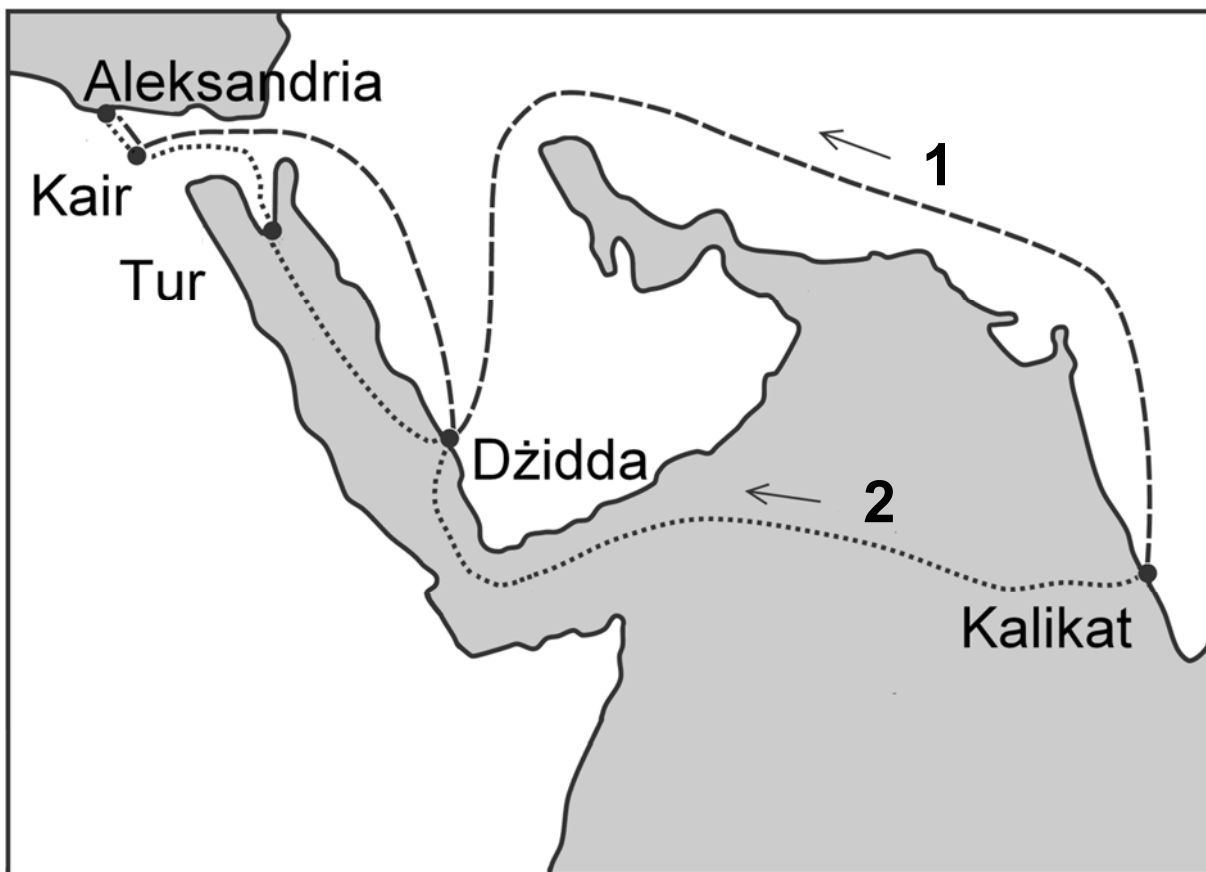
Opisana w tekście decyzja władcy została podjęta w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Pusta strona

Tekst i mapa do zadania 9.

Z okolicy Kalikatu, która zwie się Górne Indie, pochodzą przyprawy korzenne, używane we wszystkich krajach świata. W Kalikacie korzenie ładowane są na statki i przewożone do leżącego w Arabii portu Dżidda, gdzie kupcy płacą wielkiemu sułtanowi myto. W tym samym porcie korzenie ładuje się na mniejsze statki, płyną one do miejsca Tur. Tutaj kupcy wynajmują wielbłądy i w drodze do Kairu są często napadani przez rabusiów. Z Kairu korzenie przewożone są do Aleksandrii. Stąd zabierane są przez galery weneckie i genueńskie.

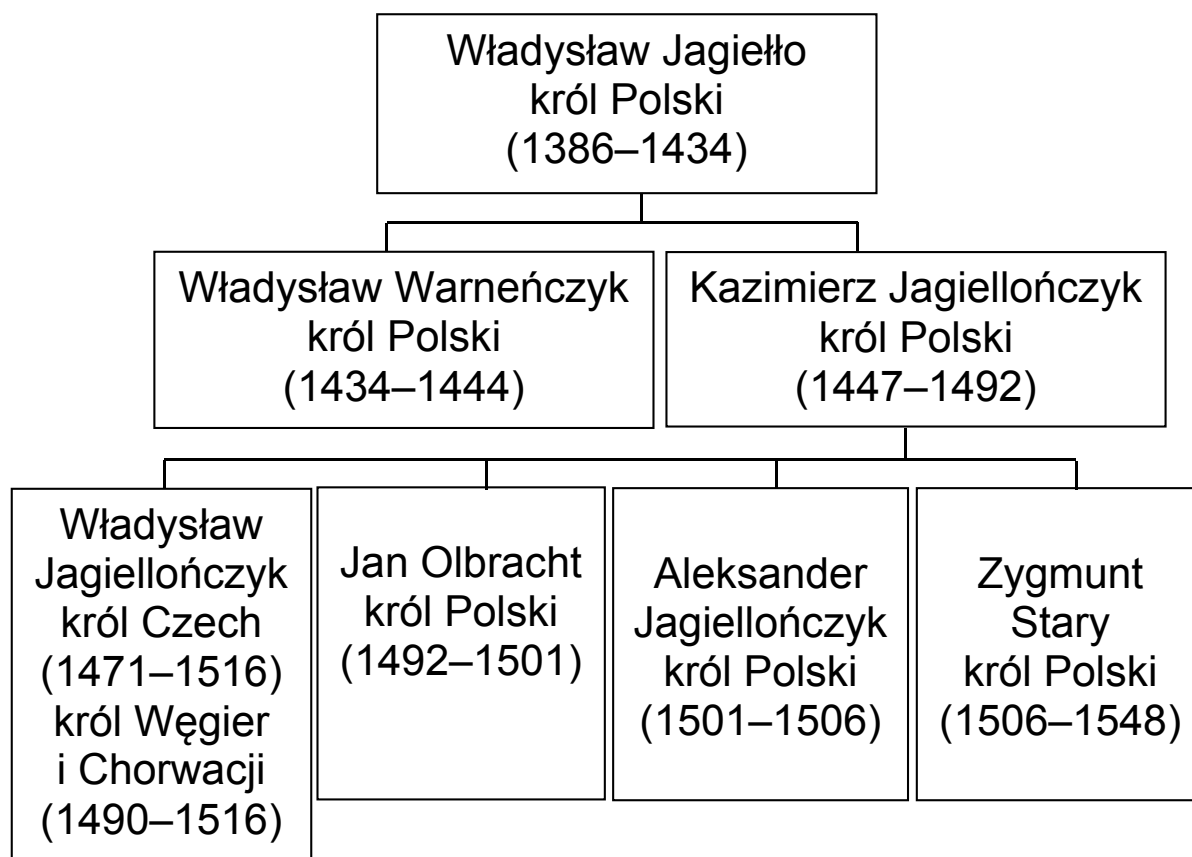

Zadanie 9. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstu i mapy są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Pośrednikami w handlu przyprawami pomiędzy Azją i Europą byli m.in. kupcy włoscy.	P	F
Trasa transportu korzeni opisana w tekście jest oznaczona na mapie numerem 1.	P	F

Tablica genealogiczna i tekst do zadania 10.

Zapis, np. 1471–1516, oznacza lata panowania.

Mikołaj Kopernik urodził się w 1473 roku w Toruniu, zmarł w 1543 roku we Fromborku. Od 1496 roku studiował astronomię w Bolonii. W końcu 1503 roku powrócił do Polski. Był sekretarzem i lekarzem przybocznym wuja, biskupa warmińskiego Łukasza Watzenrode. W 1510 roku jako kanonik osiedlił się we Fromborku. Podczas wojny polsko-krzyżackiej w latach 1520–1521 bronił Olsztyna przed Krzyżakami. W 1543 roku ukazało się jego najważniejsze dzieło „O obrotach sfer niebieskich”.

Zadanie 10. (0–1)

Oceń, które z poniższych zdań dotyczących tablicy genealogicznej i tekstu jest fałszywe. Zaznacz F przy zdaniu fałszywym.

1.	Za życia Kopernika w Polsce panowało kolejno czterech królów.	F
2.	Gdy w Polsce panował Aleksander Jagiellończyk, Mikołaj Kopernik rozpoczął studia uniwersyteckie we Włoszech.	F
3.	Za rządów Zygmunta Starego ukazało się dzieło Mikołaja Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”.	F

Tekst do zadania 11.

Henryk, z bożej łaski król Polski, wielki książę litewski.

Wiadomo czynimy niniejszym pismem.

Iż za żywota naszego my i potomkowie nasi, królowie polscy, nie mamy mianować ani obierać króla, aby po zejściu naszym wolne obieranie zostało.

A jeślibyśmy (czego Boże uchowaj) co przeciw prawom, wolnościom, artykułom, kondycjom wykroczyli albo czego nie wypełnili, tedy obywateli od posłuszeństwa i wiary nam powinnej wolnym czyniemy.

Zadanie 11. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstu są prawdziwe.

Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Dokument, z którego pochodzi tekst, wprowadzał w Rzeczypospolitej monarchię dziedziczną.	P	F
W przypadku złamania przez króla praw obowiązujących w Rzeczypospolitej szlachta miała prawo nie podporządkowywać się jego decyzjom.	P	F

Teksty do zadania 12.

- A. Monarcha i sprawiedliwość ustanowieni są przez Boga i stanowią niejako części niezależności boskiej. Bóg jeno może sądzić ich wyroki i czyny. Państwu wychodzi na korzyść, jeśli cała władza skupia się w jednym ręku.
- B. Cała władza ustawodawcza przyznana będzie kongresowi. Władza wykonawcza przyznana będzie prezydentowi. Ma on piastować ten urząd przez lat 4, razem z wiceprezydentem.
- C. Przeto rzeczeni lordowie oraz Izba Gmin oświadczają: że rzekoma władza zawieszania praw lub ich wykonywania na podstawie powagi królewskiej, a bez zgody parlamentu, jest bezprawiem.
- D. Ta jednak izba poselska doszła do takiej władzy, że gdy dawniej miała tylko głos doradczy, dziś wszystko stanowi. [Senat] złożony z osób dojrzałych, bliższy osoby królewskiej, postępuje ostrożniej i z większą oględnością w wyjawianiu swych myśli.

Zadanie 12. (0–2)

Wskazany poniżej formom ustrojowym przyporządkuj właściwy opis – wybierz go spośród oznaczonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

12.1.	monarchia parlamentarna w Anglii	A	B	C	D
12.2.	monarchia absolutna we Francji	A	B	C	D

Ilustracja do zadania 13.

Zadanie 13. (0–1)

Czy przedstawiona budowla reprezentuje styl klasycystyczny?
Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2., albo 3.

A.	Tak,	gdyż nawiązuje do	1.	budowli w stylu romańskim.
B.	Nie,		2.	wzorców architektury antycznej.
			3.	średniowiecznej sztuki gotyckiej.

Pusta strona

Mapa i tabela do zadań 14. i 15.

Rozbiory Polski

Obszary zagarnięte przez zaborców w poszczególnych rozbiorach Polski (w tys. km²)

	Rosja	Austria	Prusy
I rozbiór	92	83	36
II rozbiór	250	–	58
III rozbiór	120	47	48

Zadanie 14. (0–1)

Oceń, czy informacje zawarte na mapie i w tabeli pozwalają potwierdzić prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz T, jeśli można potwierdzić ich prawdziwość, albo N – jeśli nie można potwierdzić ich prawdziwości.

Największa część ziem Rzeczypospolitej znalazła się pod zaborem rosyjskim.	T	N
Ziemie najlepiej rozwinięte gospodarczo znalazły się pod wpływami Prus.	T	N

Zadanie 15. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Obszar zaboru, którego granice oznaczono na mapie przerywaną linią, miał powierzchnię

- A. 92 tys. km².
- B. 83 tys. km².
- C. 58 tys. km².
- D. 47 tys. km².

Teksty do zadania 16.

Fragment „Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela”
Artykuł 17. Własność jest prawem świętym i nietykalnym. Nikt nie może być go pozbawionym, z wyjątkiem wypadku, gdy tego wymaga w sposób oczywisty konieczność publiczna uznana przez prawo, wszelako pod warunkiem słusznego i z góry wypłaconego odszkodowania.

Fragment „Kodeksu Napoleona”

544. Własność jest to nieograniczone prawo używania i rozporządzania rzeczami.

545. Nikt nie może być przymuszony do odstąpienia swej własności z wyjątkiem wypadków wywołanych koniecznością społeczną, lecz po uiszczeniu sprawiedliwego wynagrodzenia z góry.

Zadanie 16. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstów są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Dokumenty prezentują sprzeczne koncepcje dotyczące prawa własności.	P	F
Twórcom „Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela” przyświecała idea ochrony własności prywatnej.	P	F

Pusta strona

Mapa do zadania 17.

Zadanie 17. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Granice Królestwa Polskiego widoczne na mapie zostały ustalone

- A. na mocy pokoju w Tylży.
- B. w wyniku I rozbioru Polski.
- C. podczas kongresu wiedeńskiego.
- D. po upadku powstania listopadowego.

Tekst do zadania 18.

Komitet Centralny Narodowy jako Tymczasowy Rząd Narodowy postanowił i stanowi:

Art. I. Wszelka posiadłość ziemska, jaką każdy gospodarz dotąd tytułem pańszczyzny, czynszu lub innym tytułem posiadał, wraz z należnymi do niej ogrodami, zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarskimi, tudzież prawami i przywilejami do niej przywiązanymi – od tego niniejszego dekretu, staje się wyłączną i dziedziczną dotychczasowego posiadacza własnością, bez żadnych jakichkolwiek bądź obowiązków, danin, pańszczyzny lub czynszu, z warunkiem jedynie opłacania przypadających z niej podatków i odbywania należnej służby krajowej.

Zadanie 18. (0–3)

Uzupełnij poniższy tekst. Zaznacz poprawne uzupełnienie każdego zdania, wybierając literę A, B albo C.

Dokument, z którego pochodzi powyższy fragment, wydany został przez władze powstańcze w czasie trwania 18.1. ____.
Dokument stanowił o 18.2. _____. Celem wydania tego aktu było 18.3. _____.

- 18.1. A. powstania kościuszkowskiego
B. powstania listopadowego
C. powstania styczniowego

18.2. A. uwłaszczeniu chłopów

B. powołaniu chłopów do wojska

C. podwyższeniu opłacanego czynszu

18.3. A. zwalczanie bogatych właścicieli ziemskich

B. stworzenie nowoczesnych gospodarstw rolnych

C. zachęcenie chłopów do wzięcia udziału w powstaniu

Tekst do zadania 19.

My ludzie stanu Karolina Południowa zebrani na konwencji deklarujemy i zarządzamy, że przyjęty przez nas akt z 23 maja roku Pańskiego 1788, ażeby konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki była ratyfikowana, a także akty i części aktów zgromadzenia ogólnego tego stanu ratyfikujące poprawki do rzeczonyj konstytucji, są teraz odwołane, a Unię obecnie istniejącą między Karoliną Południową i innymi stanami pod nazwą Stany Zjednoczone Ameryki uważamy za zerwaną.

Zadanie 19. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

W wyniku ogłoszenia dokumentu, którego fragment zacytowano powyżej,

- A. podpisano Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych.
- B. wybuchła wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych.
- C. Stany Zjednoczone przystąpiły do I wojny światowej.
- D. uchwalono konstytucję Stanów Zjednoczonych.

Tekst do zadania 20.

Żołnierze! Wśród powszechnej bierności naszego społeczeństwa wypadki dziejowe zaskoczyły Polaków, zostawiając ich bez określonych decyzji, bez możliwości jednolitego i silnego postępowania. Koniecznym było, by najśmielsi i najenergiczniejsi wzięli na swoje barki odpowiedzialność, inicjatywę rzucenia iskry na proch. Tę iskrę rzuciliście, dając przykład innym, jako przodownicy walki narodu polskiego o niepodległość ojczyzny. Obecnie naród burzyć się zaczyna i nie chce nas zostawić samotnymi, tak jak byliśmy dotychczas. W Krakowie zawiązał się Naczelny Komitet Narodowy 1) ze wszystkich stronnictw polskich, który ma wystawić Legiony Polskie do walki z Rosją.

- 1) Naczelny Komitet Narodowy – organizacja polityczna utworzona w sierpniu 1914 roku przez polityków galicyjskich w Krakowie.

Zadanie 20. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Powyższy tekst jest fragmentem

- A. rozporządzenia Rady Regencyjnej o obowiązku służby wojskowej.
- B. manifestu wydanego w imieniu cesarza Niemiec i cesarza Austro-Węgier.
- C. rozkazu Józefa Piłsudskiego do oddziałów Pierwszej Kompanii Kadrowej.
- D. odezwy Ignacego Jana Paderewskiego do Polaków służących w armii francuskiej.

Tekst do zadania 21.

Art. 10.

2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

Zadanie 21. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Z przytoczonego zapisu wynika, że ustawy w Polsce uchwała

- A. rząd.
- B. trybunał.
- C. prezydent.
- D. parlament.

Zadanie 22. (0–2)

Jakie prawa i wolności gwarantowane przez konstytucję zostały złamane w opisanych sytuacjach? Przyporządkuj każdej sytuacji podanej w tabeli właściwy zapis w konstytucji – wybierz go spośród oznaczonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

22.1.	Michał znalazł zaadresowany do Marysi list, otworzył go i przeczytał.	A	B	C	D
22.2.	Przewodniczący przerwał wystąpienie radnemu Kowalskiemu i nie dopuścił ponownie do głosu, gdy ten, w czasie posiedzenia rady gminy, zaczął krytykować działania burmistrza.	A	B	C	D

- A. „Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą.” (Art. 41.)
- B. „Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się.” (Art. 49.)
- C. „Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów.” (Art. 54.)
- D. „Zapewnia się nienaruszalność mieszkania.” (Art. 50.)

Tabela do zadania 23.

Ugrupowania wchodzące w skład jednej z instytucji europejskich

Nazwa ugrupowania	Liczba posłów
Europejska Partia Ludowa	221
Postępowy Sojusz Socjalistów i Demokratów	191
Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy	70
Porozumienie Liberatów i Demokratów na rzecz Europy	67
Zjednoczona Lewica Europejska – Nordycka Zielona Lewica	52
Zieloni/Wolne Przymierze Europejskie	50
Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej	48
Posłowie niezrzeszeni	52
Razem	751

Zadanie 23. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Wyżej wymienione ugrupowania obecnie tworzą

- A. Radę Europejską.
- B. Komisję Europejską.
- C. Radę Unii Europejskiej.
- D. Parlament Europejski.

Tekst do zadania 24.

Ustawa o samorządzie terytorialnym (fragment)

Art. 6.

1. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym.

Zadanie 24. (0–1)

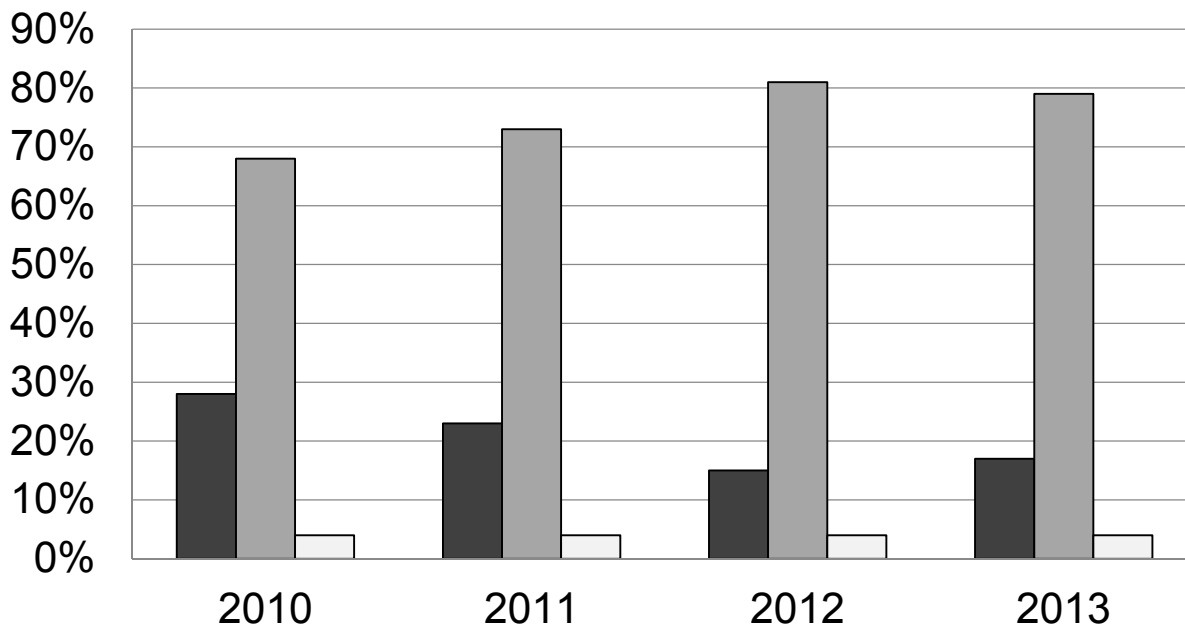
Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Jednym z zadań gminy jest

- A. zarządzanie budynkami komunalnymi.
- B. utrzymanie autostrad przebiegających na jej obszarze.
- C. wydawanie cudzoziemcom zezwoleń na pobyt stały w Polsce.
- D. wydawanie paszportów.

Wykres do zadania 25.

Poparcie dla wprowadzenia euro w Polsce

Kiedy w Polsce należy wprowadzić euro?

- Euro w Polsce należy wprowadzić najszybciej, jak to będzie możliwe.
- Z wprowadzeniem euro nie należy się spieszyć.
- Trudno powiedzieć.

Zadanie 25. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące wykresu są prawdziwe.

Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

W 2013 roku większość Polaków chciała szybkiego przystąpienia Polski do strefy euro.	P	F
Od roku 2010 do roku 2012 włącznie wzrastał odsetek respondentów akceptujących jak najszybsze wprowadzenie euro w Polsce.	P	F

